

Aarhus byråds journalsager (J. Nr. 227-1918)

Originalt emne

Foreninger

Foreninger/Lærereforeninger

Skole- og Undervisningsvæsen

*Skole- og Undervisningsvæsen/Lærerpersonalets Lønningsforhold, Vikarforhold
m. v.*

Skole- og Undervisningsvæsen/Skole- og Undervisningsvæsen i Almindelighed

Indholdsfortegnelse

- 1) [Byrådsmødet den 18. juli 1918](#)
- 2) [Byrådsmødet den 5. december 1918](#)
- 3) [Byrådsmødet den 21. december 1918](#)
- 4) [Byrådsmødet den 16. januar 1919](#)

Uddrag fra byrådsmødet den 18. juli 1918 - side 6

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 227-1918)

Andragende fra Aarhus Lærereforening om Lønforhøjelse.

Møller vilde gerne, før den egentlige Behandling af Andragendet, sige, at Lønudvalget havde været meget ked af den stærke Kritik, der fra Lærernes Side havde været rejst mod Byraadet, forinden Andragendet var blevet behandlet. Der var bl. a. sagt, at Byraadet ikke havde Forstaaelse af Lærernes Krav og ikke vilde behandle dem paa retfærdig Maade.

Det plejede ellers at være god Kotume og vilde sikkert i Fremtiden være heldigst, hvis man ventede med den Kritik, til man saa, hvordan Andragendet blev behandlet. Lærerne havde ment sig forurettet i Sammenligning, med Byens Funktionærer, og disse havde ganske vist faaet et nyt Lønregulativ i 1916, hvorved deres Løn gennemgaaende hævedes 2- 400 Kr.; men samtidig havde Lærerne faaet Dyrtdistillæg fra Staten, som opvejede Tillæget til Byens Tjenestemænd. Dyrtdistillæget til Funktionærerne var heller ikke beregnet paa en saa favorabel Maade som overfor Lærerne, idet man havde sat Grænsen ved 3000 Kr., deri indbefattet privat Indtægt o. lign. Hvis man havde sat en saadan Grænse for Lærerne, vilde mange af disse ikke have kunnet faa Dyrtdistillæg, idet Lærere paa højeste Trin havde 3000 Kr. i Løn og Dyrtdistillæg fra Staten og en Del af dem tillige en ikke ringe Ekstrafortjeneste. Det skulde indrømmes, at Lærergerningen var et ansvarsfuldt Hverv, og Arbejdet kunde maaske ogsaa være vanskeligt og nervepirrende, men man maatte ikke glemme, at Lærerne havde gode Ferier, saa hvis man regnede disse, blev Arbejdstiden ikke særlig lang, selv om man ogsaa tog i Betragtning, at mange Lærere, f. Eks. ved Mellemkolen, havde en Del Arbejde ud over Undervisningstiden. Men Taleren vilde altsaa henstille til Lærerne en anden Gang at vente med Kritikken, til Andragendet var behandlet, og mente man saa, det var uretfærdigt, kom først Tiden til Kritik. - Lærerne havde andraget om en betydelig Lønforhøjelse. Skoleudvalget havde indstillet og Lønudvalget tiltraadt, at der i Stedet for blev givet et Dyrtdistillæg. Naar man havde gjort dette, var Grunden den, at der var nedsat en Kommission angaaende Lønrevision for Statens Tjenestemænd, og det var ret givet, at Lærernes Løn vilde blive forbedret, naar Kommissionen var færdig med sit Arbejde, antagelig i Foraaret 1919. Udvalgets Forslag gik ud paa, at der ydes fast ansatte gifte Lærere og Lærerinder et Dyrtdistillæg paa 400 Kr. gældende fra 1. April 1918. Her er ogsaa medtaget Lærerne ved Marselisborg med Undtagelse af Rektor, hvis Løn laa noget højere. For fast ansatte ugifte Lærere og Lærerinder samt en ugift Overlærerinde var Dyrtdistillæget sat til 200 Kr. For Timelæreres og Vikarers Vedkommende var Timelønnen forhøjet fra 85 Øre til 1 Kr., og Overtimer for faste Lærere forhøjet til 1,50 Kr. for Enkelt og 2 Kr. for Dobbeltklasser. Hele Udgiften ved Forslaget beløb sig til 88600 Kr. Undtaget fra Dyrtdistillæget var de udenbys boende. En Del af disse var flyttet ud af Kommunen for flere Aar siden og havde nydt godt af den betydelig lavere Skatteprocent i Nabokommunerne, selv om denne Fordel ikke var tilsigtet. Af Lærere og Lærerinder, som var gifte sammen, fik kun den ene Dyrtdistillæg, og ligeledes havde man undtaget Lærerinder, der var gift med statslønnede Embedsmænd eller Lærere ved Statsskoler samt de to Domkantorer.

Forslaget lød paa at udbetale Halvdelen straks og Resten f. Eks. 1. December. Taleren vilde paa Udvalgets Vegne anbefale Forslaget til Vedtagelse; det var i alt væsentligt overensstemmende med Skoleudvalgets Indstilling.

Brammer fandt det meget heldigt, om denne Lønforhøjelse for Lærere og Lærerinder snart kunde bringes i Orden. Fabrikant Møller havde nu stillet i Udsigt, at det vilde ske i Foraaret 1919, og saa var det maaske rigtigt foreløbig at give Dyrtidstillæg, men det maatte erkendes, at det var nødvendigt at give Understøttelse. Taleren fandt det uretfærdigt, at man havde undtaget en Lærerinde, som var gift med en Lærer ved en Statsskole. Naar man nu forhøjede Timelæreres og Vikarers Løn, kom disse over en Lærerinde med flere Aars Anciennitet. Man havde ikke gjort samme Synspunkt gældende overfor Lærerinder, der var gift med andre Erhvervsdrivende, skønt de maaske var lige saa godt stillede, og man havde heller ikke taget Hensyn til de enkelte Læreres Ekstrafortjeneste eller eventuel Formue. Taleren vilde derfor henstille til Lønudvalget at tage den omtalte Lærerinde med.

Møller havde ikke absolut sagt, at Lærerne fik Lønforhøjelse fra Foraaret «1»1«2»19, men at Lønkommissionen saa antagelig var færdig med sit Arbejde, og at der saa hurtig vilde følge en Lønforbedring efter. Til Brammer vilde Taleren sige, at vedkommende Lærerinde var undtaget, fordi hendes Mand fik Dyrtidstillæg fra Staten, medens en Lærerinde, der f. Eks. er gift med en Gartner var anderledes stillet, idet han ikke havde faaet noget Dyrtidstillæg. Hvis man vilde give Tillæg til Folk med en Indtægt paa 5-6000 Kr., var det ikke at hjælpe dem, der trængte mest. Det var rigtigt, at Timelærere efter Forslaget fik en noget større Indtægt end den nævnte Lærerinde; men 1 Kr. pr. Time kunde næppe siges at være for meget. Lønudvalget kunde derfor ikke forandre Indstillingen.

Mousten mente ikke, at Lærerne som saadan kunde være ansvarlige for den Kritik, der var kommet frem; det kunde kun de enkelte, som havde gjort det. Lærerne havde ikke særlig sammenlignet sig med de kommunale Funktionærer, men derimod med Lærerne i andre Byer. Aarhus havde tidligere været den første By udenfor København med Hensyn til Lærerlønninger, men i de sidste Aar var flere Byer kommen foran. Med det foreliggende Forslag vilde Aarhus igen komme frem i første Række, men dog ikke blive den første, idet f. Eks. Randers var 100 Kr. højere. Taleren troede ikke, der vilde blive mange Undtagelser blandt Lærerne, hvis Grænsen blev sat ved 4000 Kr. Det var glædeligt, at Lønudvalget havde medtaget Ekstratimerne og foreslaaet Forhøjelsen fra 1. April 1917.

Brammer følte sig ikke overbevist af Møllers Argumenter angaaende det af ham rejste

Spørgsmaal, og Oplysningen om, at der først i Foraaret 1919 vilde komme en Betænkning fra Kommissionen, var heller ikke opmuntrende. Det havde meget stor Betydning, at Lærerstanden var saadan aflagt, at den roligt kunde se Fremtiden i Møde. Det var et nervepirrende og opslidende Arbejde, Lærerne udførte, og dets Betydning for den kommende Slægt kunde ikke vurderes for højt. Derfor inaatte Lærernes Lønvilkaar forbedres betydeligt. Dyrtidstillæg var selvfølgelig meget godt; men bevirkede dog Usikkerhed og Utryghed, da det jo ikke var noget fast. I Aarhus havde man sat en Ære i at bygge flotte Skolebygninger og at fremskaffe det bedste Materiel, og det var selvfølgelig godt; men det saa ikke godt ud, hvis der af den Grund skulde skæres paa Lærerlønnen, saa Aarhus ikke kunde staa Maal med andre Byer i den Henseende; for det var alligevel Lærerne, der var det vigtigste i Skolen.

Christensen vilde pointere, at hans Parti altid vilde gaa med til at lønne Folk saaledes, at de kan eksistere. Men for Øjeblikket levede man under saa vanskelige Forhold, at de fleste ikke kunde se Fremtiden i Møde med Tryghed; det gjaldt ogsaa de kommunale Funktionærer og Lønarbejderne. Man maatte se at bøde derpaa saa godt som muligt, og Forslaget her var ogsaa et godt Skridt i den Retning. Der blev sagt, at f. Eks. Randers var 100 Kr. højere ; men hvis man medtog de øvrige Dyrtidsforanstaltninger, som Aarhus havde gennemført, og som ogsaa Lærerne havde haft Del i, kunde Aarhus maaske alligevel maale sig med Randers og Kolding. Da tilmed en Kommission i Øjeblikket beskæftigede sig med Lønspørgsmaalet, var det naturligt at afvente det Tidspunkt, hvor Staten havde afgjort Sagen, saa kunde Kommunerne jo bagefter eventuelt foretage en Regulering. Naar den af Braminer omtalte Lærerinde ikke var medtaget, var Grunden den, at hendes Mand fik Dyrtidstillæg fra Staten, og Princippet havde altid været, at kun 1 i Familien fik Tillæg. I det store og hele var saadanne heller ikke saa vanskeligt stillede som dem, der maatte nøjes med, hvad Læreren alene kunde tjene. Hvad de udenbys boende angik, var der muligvis enkelte, som var flyttet ud under de vanskelige Boligforhold, og overfor dem kunde der muligvis være Anledning til at tage et andet Standpunkt. Skulde saadanne Tilfælde vise sig, var Taleren tilbøjelig til at tro, at Udvalget vilde stille sig imødekommende. Taleren vilde anbefale Indstillingen i sin Helhed og saa tillige henstille til Lærerne ligesom andre Organisationer at lade deres Bestyrelse arbejde for deres Sag i Stedet for, at de enkelte skrev i Bladene; det vilde muligvis give bedre Resultater.

Mikael Johansen fandt, at det foreliggende Andragende var vel funderet, og at der ikke kunde siges noget imod Argumenterne. Paa den anden Side var det ret fornuftigt af

Skoleudvalget i Øjeblikket at foreslaa et Dyrtidstillæg, og man kunde vel ikke strække sig længere. Taleren var tildels enig med Brammer i hans Udtalelser om Lærernes Stilling, og hvis Lønkommissionen ikke medtog Lærerne, maatte Aarhus Kommune straks tage fat paa en Lønforbedring. Det var af stor Betydning at have dygtige Lærerkrafter. I 1907 var Aarhus den By, der lønnede Lærerne bedst, og selv om man ikke vedblivende, havde Raad til at være den første, burde man dog være blandt de første. Nu var det saaledes, at saa snart der var et ledigt Embede i en anden By, var der 7-8 Ansøgere fra Aarhus, og det var ikke værdigt for Byen. fløjere Løn fremmede ogsaa Købeenvnen og havde derved tillige Betydning for Forretningslivet. Taleren havde ikke deltaget i Udvalgets Møde, da han ikke havde modtaget nogen Tilsigelse; men han vilde anbefale, at man i Øjeblikket holdt sig til Skoleudvalgets Indstilling.

Møller syntes ikke, det var rigtigt af Brammer at bruge Ordet Utryghed i denne Forbindelse. Lærerne havde i Fjor faaet bevilget Dyrtidstillæg for et Aar og i Aar faaet det fordoblet; det kunde heller ikke kaldes at skære af Lønnen, det var tvajrtimod at lægge til Lønnen. Det var kun et et Par Byer, der gav mere end Aarhus; hvis det var Landets fleste Byer, kunde der være Grund til at tale om det. Kommunen vilde gerne unde Lærerne, hvad den finansielt kunde magte; men der var ogsaa Grænser derfor. Taleren beklagede, at Mikael Johansen ikke havde faaet Tilsigelsen til Mødet; den var udsendt, men havde ikke truffet ham.

Vald. Petersen vilde til Brammer sige, at alle levede i Utryghed i denne Tid. Men der var en Del af Lærerne, som Lønudvalget havde været temmelig karrigt overfor, nemlig Timelærere og Vikarer, der kun kunde opnaa 1728 Kr. om Aaret. De levede i stor Utryghed, for de vidste ikke, om de blev ansat ved Aarhus Skolevæsen, og det var unge Mennesker med en stor Gæld fra Seminariet, De Folk med en Indtægt over 3000 Kr. burde vente, til man havde faaet dem op, der havde mindre. Brammer havde kaldt Lærernes Arbejde nervepirrende; men en Arbejdsmand, der maatte arbejde 302 Dage om Aaret, havde vist et lige saa nervepirrende Arbejde. Med Hensyn til Spørgsmaalet om de gifte Lærerinder havde Taleren den Opfattelse, at et Dyrtidstillæg blev givet, fordi Levnedsmidlerne var steget saaledes, at det var vanskeligt at ernære sig; men Levnedsmidlerne var dog ikke blevet dyrere for dem, fordi Konen var Lærerinde. Forhaabentlig vilde det ad Aare komme dertil, at det blev forbudt, at Mand og Kone begge arbejdede i Kommunens Tjeneste.

Brammer kunde ikke indse, at Valdemar Petersen havde opfattet hans Mening. Taleren havde selvfølgelig intet imod, at Timelæreres og Vikarers Løn var forhøjet, men han havde

blot paataalt det mærkelige i, at de fik mere end en Lærerinde, som havde været ansat ved Aarhus Skolevæsen i 11 Aar. Naar en Lærerinde var optaget i Skolen hele Dagen, maatte der holdes Hjælp hjemme, og Udgiften dertil var steget betydeligt, saa de næsten var daarligere stillet, end de vilde blive ved at tage deres Afsked

Brøndum vilde som Medlem af Lønudvalget give Brammer Ret i, at det var bedre at lønne Lærerne godt end at have fornemme Skolebygninger, men begge Dele var det bedste. Men det, der skulde afhjælpes i Øjeblikket, var Dyrtiden, og hvis man nu over hele Linien hævede Lønningerne stærkt, hvordan vilde det saa stille sig, naar Dyrtiden hørte op? Saa vilde det vist blive umuligt at faa Priserne ned igen. Derfor var det rigtigst, at det blev en Dyrtidshjælp. Taleren syntes, at hvis en gift Lærerinde ikke kunde klare sig, burde hun holde op med Skolearbejdet og passe sit Hus, som er hendes naturlige Opgave. Men trods alt kunde det vist godt betale sig at holde denne Ekstrahjælp, saa Husmoderen kunde varetage sin Lærergerning. Med Hensyn til de udenbys boende Lærere vilde Taleren ogsaa tro, at de, der maatte være tvunget ud af Byen paa Grund af Boligmangel, kunde opnaa noget ved at indsende begrundet Andragende; men var de flyttet ud paa en Tid, hvor de udmærket godt kunde bo i Aarhus, var der ingen Grund til at medtage dem. Taleren syntes ikke, der var særlig Grund til at tale om Utryghed, i hvert Fald kun for Timelærerne, som ikke vidste, hvorvidt de fik deres fulde Timer; men der var en Mængde Mennesker i Byen, Arbejdere og smaa Næringsdrivende, som ikke havde nogen fast Indtægt, og de levede i langt større økonomisk Utryghed. Derfor burde Lærerne være tilfredse med det Tillæg, som Kommunen bød dem her.

Jakob Jensen bemærkede til Brammer, at den Kritik over Skolebygningerne var en gammel Traver. Tidligere havde den særlig været rettet mod Talerens Parti, men den sidste Skolebygning var opført efter Indstilling af Pastor Laursen og Frk. Thomsen, og det var Folk, som ingen kunde beskyldte for at være Socialdemokrater. Taleren havde ikke tænkt at ville tage Ordet, da Lønudvalget jo havde fulgt Skoleudvalgets Indstilling. Men der var kommet enkelte Betragtninger frem, som Taleren gerne vilde pille lidt ved. Der var draget Sammenligning mellem en Gartner og en Adjunkt ved Latinskolen, men der fandtes næppe mange Gartnere i Aarhus, der kom op paa en Løn som en Latinskoleadjunkt, og han havde jo tillige faaet Dyrtidstillæg fra Staten. Det var mærkeligt, at Brammer saa ikke lige saa godt anbefalede, at Alterdegnene kom med. Man havde i Pressen været inde paa Betragtninger over, at Lærerne var langt ringere stillet end andre jævne Borgere. Moustén havde udtalt, at dette kunde Lærerne ikke hefte for. Jo, naar de havde en Organisation,

maatte Lærerne optræde gennem denne, og de enkelte Individer maatte holdes i Tømme, indtil der forelaa et Forslag. Taleren gav derefter en Oversigt over Lærerlønningerne i Aarhus i de sidste 20 Aar og paaviste, at der havde været en stor Stigning i Lønnen, saa Lærerne havde intet at beklage sig over i Sammenligning med andre Borgere; man kunde ikke favorisere en enkelt Klasse paa de øvriges Bekostning. Naar Lærerne nu fik 400 Kr. af Kommunen foruden Statens Tillæg, havde de faaet mere Dyrtdistillæg end de fleste andre Mennesker. Hvad Timelærerne angik, saa var de stillede som de andre med fast Embede og fast Løn; det var Vikarerne ikke, men deres Forhold var dog forbedret saa meget, at der ikke var den Utryghed ved at være Vikar som tidligere. Taleren vilde anbefale Forslaget, som det forelaa; det var et Forslag, som de, det omhandlede, kunde være vel tjent med.

Brammer stillede Forslag om, at man medtog de to Alterdegne og en Lærerinde, som var gift med en Lærer ved en Statsskole.

Møller syntes, at det vilde være at favorisere disse. Hidtil havde Kommunen sat Grænsen ved 4000 Kr. indbefattet Dyrtdistillæg og Privatindtægt.

Jakob Jensen bemærkede, at en Alterdegn kunde have op til 13000 Kr. aarlig i Indtægt.

Brøndum pegede paa, at det var en Dyrtdisforanstaltning, der var Tale om, og det vilde nærmest være Ironi at give Folk med en meget stor Indtægt Dyrtdishjælp.

Brammers Forslag forkastedes.

Indstillingen vedtoges saaledes, at det udtrykkelig fastsættes, at Dyrtdistillæget kun gælder fast ansatte Lærere m. v., at Tillæget gælder fra 1. April d. A. til 1. April 1919, og at Forhøjelsen af Timebetalingen gælder fra 1. April 1918.

Uddrag fra byrådsmødet den 5. december 1918 - side 17

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 227-1918)

Andragende fra Lærere og Lærerinder, der bor uden for Kommunen, om Dyrtdistillæg.

Fra Lønudvalget forelaa følgende Indstilling: "Udvalget indstiller til Byraadet, at der - i Betragtning af den herskende Bolignød og de ved den mellemkommunale Beskatning noget ændrede Forhold - udbetales hver af Ansøgerne en Dyrtdishjælp paa 200 Kr. en

Gang for alle for Tidsrummet indtil 1. April 1919."

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 21. december 1918 - side 5

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 227-1918)

Andragende fra Aarhus Lærerforening angaaende Betalingen for Overtimer.

Skoleudvalget havde forstaaet den tidligere vedtagne Indstilling saaledes, at det kun var faste Læreres planmæssige Overtimer, hvis Betaling var forhøjet til 1,50 Kr., og foreslog at indhente Lønudvalgets Erklæring herom.

Lønudvalget henstillede at fordele Overtimerne saaledes, at Vikarer afløser Vikarer, og faste Lærere afløser faste Lærere, og at de sidste saa tilkommer den fastsatte Betaling af 1,50 Kr. pr. Overtime.

Fra Skoleudvalget forelaa derefter følgende Indstilling:

"Den af Lønudvalget foreslaaede Ordning kan ikke praktiseres, men som Sagen foreligger foreslaar Skoleudvalget, at fast ansatte Lærere og Lærerinder fra 1. Dec. 1919 at regne altid faar 1,50 Kr. for at besørge en Vikartime, og at det samtidig paalægges Overlærerne, at de ikke nogen Dag maa lade fast ansatte Lærere og Lærerinder besørge Vikartimer paa Kommunens Regning, uden at de ved Henvendelse til Skolevæsenets Kontor har forviset sig om, at der ingen Vikarer kan skaffes."

Indstillingen vedtoges.

Uddrag fra byrådsmødet den 16. januar 1919 - side 3

[Til første side](#)

[Klik her for at åbne den oprindelige kilde](#)

(J. Nr. 227-1918)

Indstilling fra Skoleudvalget om Bevilling af dyrtidstillæg til Lærerinde Fru Valgerda Møller.

Jakob Jensen oplyste, at Fru Møller var den eneste Lærerinde, som ikke havde faaet Del i

Kommunens Dyrtidshjælp, efter at man nu havde givet Hjælp til de udenbys boende og dermed brudt de gamle Principper. Fru Møller var tilmed en af de alledygtigste Lærerinder, og det var mere en Æressag end et Pengespørgsmaal for hende. Udvalget foreslog derfor at give hende et Dyrtidstillæg paa 200 Kr. for Tiden indtil 31. Marts 1919.

Indstillingen vedtoges.

